

in srednje šole) tako urejene, kakor zakoni zahtevajo in kakor je urejeno v jezikovnem oziru šolstvo drugih narodov v Avstriji n. pr. Nemcev, Poljakov, deloma tudi Italijanov in Čehov.

Kjerkoli obstoji in je obiskovana nemška (laška) šola od slovenskih otrok, je to zoper zakone, zoper šolske zakone in še več zoper državne temeljne zakone. Kjerkoli obstoji utrakvistična šola za slovenske otroke, se kršijo ti zakoni. Kjerkoli je le na eni stopnji ali le za en sam predmet nemščina (laščina) učni jezik, je zakon prelomljen. Opravičena je nemščina (laščina) edinole kot učni predmet. V tej meri se pa sme gojiti na vseh učilnicah, toda nikdar ne na najnižji stopnji ljudske šole.

Družba sv. Cirila in Metoda naj posreduje da bodo v to opravičene korporacije (občine, krajni šolski sveti) in osebe (starši, davkoplačevalci) vlagale pritožbe po slovenskih juristih (odvetnikih) na razne inštanse in končno na upravno sodišče.

Take pritožbe imajo večkrat uspeh. Vlagal jih je že svoje dni dr. Dečko in ne zaman. Iz najnovejšega časa je znan uspeh dr. Pipuša v Mariboru, ki se je bil pritožil v imenu šole in občine v Jarenini.

O tem je že pisal „Učit. Tov.“
Kakor se je glede jareninske šole dosegel precejšnji uspeh, tako bodo pritožbe v drugih slučajih, ki jih je kakih 100—200 na Slovenskem, gotovo nekaj dosegle, če ne pri okrajnih, pa pri deželnih šolskih svetih; in če tukaj ne, pa pri ministrstvu. In ako pri ministrstvu tudi ne, bodo šli naši slovenski odvetniki pa na upravno sodišče.

Naša družba sv. Cirila in Metoda naj pa posreduje, da se bodo slovenski odvetniki te stvari lotili, da bodo iskali, kje se godi krivica, in da bodo napotili dotične fizične ali juristične osebe, da se bodo pritožile.

J. Lapajne.

Pisarna.

LXV.

Vprašanje:

Otrok je zaradi slabotnosti, velike oddaljenosti, dostikrat tudi zaradi prenapolnjenega razreda v 7. ali tudi še v 8. letu oproščen pouka. Je li opravičeno, da se dovoli takemu učenec z izpolnjenim 12. letom prestop v ponavljalno šolo? Državni zakon predpisuje najmanj 6 let vsakdanje šole, a v tem slučaju jo obiskuje otrok le 4, oziroma 5 let. Ima li tak učenec sploh pravico do ponavljalne šole? Kdaj naj se mu da izpustnica?

Odgovor:

Ako se je naučil predpisanih nauk (čitanja, pisanja, računstva itd.) vsakdanje šole, ima pravico, da prestopi v ponavljalno šolo, ko je dovršil 12. leto, če je bil zakonito oproščen v 7. ali celo v 8. letu. Če pa ni bil zakonito oproščen, se lahko sili še, da hodi čez 12. leto v vsakdanjo šolo. Čez 14. leto starosti se ga pa težko sili, da bi hodil bodisi v vsakdanjo, bodisi v ponavljalno šolo. Izpustnico pa dobi takrat, kadar je popolnoma dovršil šolsko obiskovanje, torej kadar je star 14 let in se je naučil zakonito predpisanih predmetov.

Srednješolski vestnik.

**** Osebnost vesti.** V VIII. čin. razred so pomaknjeni od 1. oktobra 1908 dalje tile profesorji: Anton Dekler na gimnaziji v Kranju, Franc Vadenjal na gimnaziji v Novem mestu in Karl Werner na realki v Ljubljani. — Profesorja na mariborski gimnaziji dr. K. Verstovšek in dr. Leopold Poljanec sta tudi pomaknjena v VIII. čin. razred.

**** Reformne gimnazije.** V naučnem ministrstvu so končali posvetovanja zaradi ustanovitve novih reformnih gimnazij. Naučni minister je odredil, da se dve gimnaziji na Dunaju, nadalje gimnazije v Gmundnu, Litomišlu in Kolínu že z letošnjim šolskim letom sukcesivno izpremeje v osmerazredne realne gimnazije. Glede nekaterih drugih gimnazij se še vrše pogajanja. V Gurohumori (Bukovina) se realna gimnazija na novo ustanovi. Pred vsem se bo v novih gimnazijah učila francoščina namesto grščine.

Književnost in umetnost.

Hrošči in žuželke v podobah. 137 barvanih podob s slovenskimi, nemškimi in latinskimi imeni. Izdal in založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 80 h, po pošti 90 h. — Lepo knjižico, ki bo dobro služila nazornemu nauku, toplo priporočamo.

Der serbische Handelsvertrag — Ein Sieg der Agrarier. Ein Wort zur Aufklärung. Von einem aufrichtigen Freunde der österreichischen Landwirte. Wien 1908. — Za tiste, ki se zanimajo za to vprašanje, vrlo instruktivna brošura.

Nalezljive otroške bolezni v sliki in besedi Po dr. Trumppovem plakatu za šolo in dom priredil dr. Demeter Bleiweis - Trsteniški. Natisnila „Učitelska tiskarna“ v Ljubljani. Cena 4 K. Naroča se v komisiji založbi knjigarne I. g. p. l. Kleinmayr in Fed. Bamberger v Ljubljani. — O tem najnovejšem in prepotrebem slovenskem učilu, brez katerega bi ne smela biti nobena šola in tudi nobena družina z otroci, bomo izpregovorili prihodnji obširneje. Za danes to novo učilo kar najtopleje priporočamo vsem šolskim vodstvom za uporabo v šoli in v priporočilo družinam, ki imajo otroke.

Politiški pregled.

*** Skupni ministrski svet.** Dne 10. septembra se je vršil v Budimpešti skupni ministrski svet pod predsedstvom barona Aehrenthala. Posvetovanja so se udeležili vsi skupni ministri in oba ministrska predsednika ter je trajalo skoraj pet ur. V prvi vrsti se je bavil ministrski svet z delegacijskim zasedanjem ter sklenil, da se zasedanje delegacij, določeno na konec meseca septembra, odgodi na poznejši čas. Oficialno se ta izprememba utemeljuje s tem, da odgoditev zahteva zasedanje deželnih zborov. V resnici pa so merodajni čisto drugi momenti. Nikaka tajnost ni več, da je najvažnejše vprašanje, ki se v prihodnjem delegacijskem zasedanju mora popolnoma pojasniti, zaradi razmer v Bosni in Hercegovini. Minister Burian se po ministrski konferenci vrne na inspekcijsko potovanje po Bosni in Hercegovini ter pride koncem tega meseca zopet poročat v Budapešto o položaju v Bosni in Hercegovini. Delegacije se zbere šele po obisku angleške kraljeve dvojice meseca oktobra. Do takrat se skupni ministri upajo zediniti za temeljne načrte, po katerih se naj reši pereče bosansko vprašanje. Vlada želi, da bi se o teh načrtih razpravljalo v delegacijah zaupno. Nadalje namerava vlada povabiti delegate na potovanje po Bosni in Hercegovini, da se sami prepričajo o ondottih razmerah.

*** Sildmarka** je zborovala dne 7. t. m. v Beljaku. Shod je čutil potrebo brzojavno pozdraviti tudi naučni minister Marchet. Na shodu je govorila in izrekla zahvalo vodstvu Ljubljanskega gospa Kreuter-Galle.

*** Nemška zveza v Bukovini.** V Bukovini so ustanovili politično nemško svobodno društvo.

*** Bosanska ustava.** Državnemu finančnemu ministru Burianu je predložila srbsko-mohamedanska opozicija utemeljeno spomenico, podpisano po 25 uglednih Srbih in Bolgarih, ki zahteva ustavo. — Z ozirom na naznanilo dunajskega oficijalnega jutranjega lista, da vlada na noben način ne da Bosni in Hercegovini ustave, marveč da hoče le ustvariti združitev za pripadnike posameznih veroizpovedovanj, katere združitev naj bi imele nekaj vpliva na gotove javne zadeve, se vrše med raznimislovanskimi in socialnodemokratskimi delegati posvetovanja v namen, podati v tem oziru iniciativne predloge v delegaciji. Vlado je to precej vznemirilo, posebno ker se boji odkrite kritike bosanske uprave.

*** Novi davki na Nemškem.** O novem davčnem zakonu na Nemškem je sedaj znano, da se ne obdači le poraba elektrike in plina, temveč tudi reklama, posebno lepaki in inserati v časopisih. Nadalje se zviša tudi dohodarina v prilog zvišanja plač uradnikom. Zato pa se odpravi davek na vozne listke.

*** Novo ministrstvo?** Iz Trsta poročajo, da se mornarična sekcija loči od vojnega ministrstva ter se ustanovi samostojno skupno mornarično ministrstvo. Obenem se ustanovi nova služba mornaričnega nadzornika. V Pulju bo baje obenem sedež divizijskega in brigadnega poveljstva.

*** Gonja proti Srbom na Hrvaškem.** Ban Rauch nadaljuje brezvestno gonjo proti Srbom. V Verginmostu so aretirali srbskega župnika Milića, dva srbska učitelja, nekega trgovca in nekega posestnika. Odvedli so jih v Zagreb v ječo. V Topuskem so zaprli tri pristaje samostojne srbske stranke. Dosedaj je zaprtih 25 Srbov zaradi „veleždaje“. — Ban Rauch je konferiral v Budapešti z ministrskim predsednikom dr. Wekerlejem ter z ministrstvom Kossuthom in Apponyijem poglavito zaradi srbske „veleždaje“.

*** Volilna reforma na Ogrskem.** Minister Andrassy predloži načrt volilne reforme parlamentu v prvem mesecu zasedanja. Ministri so zaupnike svojih strank že informirali o vsebini volilne reforme. Stranka programa 1848 ima resne pomisleke proti pluralnemu sistemu. Koalicijske stranke si prizadevajo, da se sklene junktim med volilno reformo in vojaškimi vprašanji ter bi rade izsilile v tem oziru kraljevo izjavo še pred otvoritvijo državnega zbora.

*** Nemški cesar proti razoroževanju.** Nemški cesar je brezpogojno odklonil nasvet

angleškega kralja, naj bi si velesile ne nabavljale novih vojnihi ladij. Kralj Edvard je bil zaradi tega slabe volje ter je izkušal v Ištu pridobiti cesarja Franca Jožefa za posredovanje, kar pa je cesar odklonil.

*** Vohunstvo v cerkvi.** Iz Berlina poročajo: Škofje v južni Nemčiji so izdali nove, poostrene predpise proti modernizmu. Škofje uvedejo stalno tajno kontrolo nad mlajšo duhovščino ter določijo svoje zaupnike, ki bodo nadzorovali bogoslužje v cerkvah.

Vestnik.

Azijska nasilnost. V pojasnilo k dotičnemu članku z dne 4. t. m. izjavljamo, da tam omenjeni Čuček Josip ni tisti, ki slušuje v Pečicah pri Podredu, temveč je v konjiškem okraju. Tov. Čučka Josipa v Pečicah poznamo kot narodnega in zavednega tovariša, ki pač ni zmožen takih neznajstosti, kakor jih je učinil Čuček Josip ml. konjiški. — Da smo priobčili članek „Azijska nasilnost“, je bila naša časnikarska dolžnost. Ptujška gora je eminentno važna narodna postojanka, leta in leta si nemčurji že prizadevajo, da bi si jo osvojili. Hoteli so s pomočjo zaslepljenecv štajercijancev pridobiti občinski odbor, a ni šlo, hoteli so v šolo uvesti nemški poučni jezik, a ves trud je bil zopet zaman itd. Vse to nameravajo padoseči s pomočjo novega nadučitelja-nemčurja. Ali ni naša narodna dolžnost, da opozarjamo na pretečo nevarnost! Pa tudi s tano vskega stališča je bila naša dolžnost, da smo zadevo pojasnili. Takšni ljudje, kot je v članku omenjeni Čuček J., so ne le v sramoto, temveč celo v škodo vsemu stanu, ker se jih poslužujejo nasprotniki kot sredstvo zoper narodno zavedno učiteljstvo. — Vsak organizem, ki je zdrav in ki hoče zdrav ostati, izločuje škodljive snovi, in znamenje degeneracije bi bilo, če bi učiteljstvo ne nastopilo zoper narodne in stanovske škodljivce v svojih vrstah.

Naučno potovanje. Tov. Ign. Šija-nec iz Gornjega grada je dobil od naučnega ministrstva podporo v svrhu, da napravi naučno potovanje. Tov. Šijanec si je izbral Švico, kjer bo proučeval šolstvo, zlasti pa vzgajališča po kmetih (Landerziehungsheime).

Šolska vodstva opozarjamo, da si čim prej naroče Adamičovo spevoigro „Slava cesarju Francu Jožefu I. Besedilo k tej spevoigri, ki je mora imeti vsak otrok, se dobiva po 20 h; kdor jih pa naroči vsaj dvajset izvodov, jih dobi pa po 10 h knjižica. Cena spevoigri je pa 5 K.

Naročnikom „Domačega ognjišča“ in „Naše bodočnosti“ naznanjamo, da izideta koncem t. m. dve številki. Zamuda je nastala zaradi nujnega opravlila v tiskarni. Prosimo potrpljenja.

Ročni zapisnik izide v začetku prihodnjega tedna.

Potrdilo. Podpisani potrjuje, da je od društva „Jubilejska samopomoč“ prejel 452 K. Leop. Božič.

Jernej Ravnikar govori o — značaju. Dne 6. t. m. so imeli klerikanci shod v Logu pri Vipavi. K besedi se je oglašil tudi prečastiti gospod tovariš Jernej, „slavnostni govornik“ pri „Zavezini“ skupščini l. 1898., ki je dejal med drugim tudi tole („Slovenec“ št. 210): „In uprav v raznih naših društvih, osnovanih po načelih krščanske organizacije, nudi se učitelju lepa prilika, da pri društvencih in društvencihki vzbujajo in utrjuje s svojim sodelovanjem čustva za prave krščanske in kremenite značaje, ki bodo stali vedno trdno in pogumno na braniku za pravice cerkvene in narodne in da se pri njih vzbujajo in krepi ljubezen do Boga, ljubezen do naše divne in krasne domovine slovenske!“ — Resnično vam povem, da se gode na svetu čudne reči: Jernej Ravnikar govori o — značaju!

Skrbne zahteve. Društvo krščansko mislečega učiteljstva na Goriškem je zborovalo dne 3. t. m. Mi bi gotovo ne omenjali tega „sijajnega“ shoda, ko bi nas k temu ne siliile njega skromne zahteve. Kakor poroča „Slovenec“ (št. 210), se je zgodilo tako: Častiti gospod Abram (gotovo učitelj!) prosi besede in predlaga sledečo resolucijo: Člani „Društva Krščansko Mislečega Učiteljstva“, zbrani na obnem zboru, ostro obsojajo protizakonito postopanje goriškega okrajnega šolskega sveta pri nameščanju učiteljstva ter zahtevajo: Visoki deželni svet razveljavi takoj vsa nezakonita imenovanja goriškega šolskega sveta, od zadnjih dveh let sem ter zapoved označeni oblasti takojšnji razpis natečaja za definitivno nameščenje, v smislu dež. zakona iz l. 1906. Ob enem zahteva občni zbor od šolskega sveta povsod in v vseh zadevah popolne enakopravnosti katoliško mislečega učiteljstva z drugače mislečimi. Resolucija je bila sprejeta z velikanskim navdušenjem soglasno. — Tako se govori!

Slomškarji so sklenili v Boh. Bistrici, da odpravijo dnevnik.

Socialni demokrati kandidirajo za deželnozbornske volitve za Istro v I. okraju splošne kurije (Milje, Koper, Izola, Piran) sodruga Franca Zorzenona, učitelja v Miljah.

Iz šolske službe. Dosedanja provizorična učiteljica v Metliki Pavlina Bayr je premeščena v enaki lastnosti v Črnomelj na deklško šolo. — Absolviran učit. kandidat Albin Lajovec je imenovan za provizo-

ričnega učitelja v Šmartnem pri Litiji. Dosedanja provizorična učiteljica v Trziču Gabrijele Čerov je premeščena v isti lastnosti v St. Jernej, dosedanja suplentinja na Raki Ana Golji pride kot provizorična učiteljica v Trziču, provizorična učiteljica v Bučki Terezija Juvanc je imenovana za provizorično učiteljico v Veliki dolini, izprašana učiteljska suplentinja Ljudmila Odlašek pa za provizorično učiteljico v Trebelnem. Dosedanji provizorični učitelj in vodja šole na Svetem Vrhu Tit Grčar je premeščen v isti lastnosti v Trebelno. — Dosedanja suplentka v Boštanju Angela Grčarjeva je imenovana za provizorično učiteljico na enorazrednici v Slovenskem Brodu.

Umrli je v Ljubljani tov. Karel Dermelj, nadučitelj v pokopu.

Razstava „Otrok“, ki se je otvorila dne 8. t. m. v Ljubljani v „Narodnem domu“, ima te-le skupine: I. skupina: 1. plakat „Nalezljive bolezni v sliki in besedi“, priredil dr. Demeter Bleiweis - Trsteniški. 2. Brošura. Kako obvarujemo našo deco jetike. 3. Hiperplazija žrelne bezgavke in nje vpliv na razvoj otroškega telesa. 4. Različni aparati in bandaže za zdravstveno varstvo otrok. II. skupina: 1. Redilna sredstva za otroke. 2. Sredstva za postrežbo otrok. 3. Sredstva za snajenje ust in zob. III. skupina: Dela in učila otroških vrtcev. IV. skupina: Dela in učila šole. V. skupina: Šolske potreščine. VI. skupina: Knjige, učila, izdelki zavoda za gluhoneme v Ljubljani. VII. skupina: Sredstva in učila deželnega zavoda za slepce v Zagrebu. VIII. skupina: Mladinski spisi in strokovna dela o vzgoji otrok. IX. skupina: Glasbila, to je klavirji in druga raznovrstna glasbila. X. skupina: Igrače. XI. skupina: Narodna noša. XII. skupina: Starine. XIII. skupina: Ročna dela in vzorci za deklice. Štejemo dalje 29 skupin, katere je pač vredno, da si jih vsakdo ogleda in se prepriča o velikem napredku v nas Slovencih. Razstava je tako krasna in tako okusno urejena, da si jo je pač vredno ogledati.

Listnica uredništva.

Ksenija, Karel in drugi: Ker ni moglo danes v list, pride prihodnjič. Le pogumno naprej! — M. M. v T.: Sedaj zopet vse v Idrijo! Pozdrav!

Zahvala.

Podpisano vodstvo izreka tem potom najiskrenejšo zahvalo vsem onim, ki so pripomogli, da je XX. glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 6., 7. in 8. septembra v Gorici uspeła tako nepričakovano lepo in sijajno. Prav posebno pa se zahvaljuje vsem članom pripravljalnega odbora in častnemu predsedniku, gosp. c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku Fr. Finšgerju, za obilni trud, ki so ga imeli s pripravami za „Zavezino“ zborovanje; gg. Engelbertu Ganglu, Antonu Pesku, Franu Silvestru in ravnatelju „Zveze slovenskih zadrug“ v Ljubljani gosp. Rožmanu za temeljita in v resnici zanimiva poročila, deželnemu poslancu gosp. Andreju Gabrščku, da nam je prepustil prostore za zborovanje v hotelu „pri Jeleni“ in pri „Južnem kolodvoru“, slavni „Trgovski obrtni zadrugi“ za prepustitev krasne sokolske dvorane v „Trgovskem domu“ za glavno zborovanje; vsem dragim in milim gostom neučiteljem, posebno vsem širim slovenskim c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom na Primorskem in gg. deželnim poslancem, ki so prihitieli one dni med nas; vsem onim, ki so brzojavnim in pismenim potom pozdravili naš shod; gosp. pevovodji Alojziju Verču in vsem damam pevkam in gg. pevcem za lepo petje pri koncertu; cenjenemu slovenskemu občinstvu goriškemu, ki je počastilo v tako mnogobrojnem številu naš koncert; vsem govornikom za navdušene naspitnice in sploh vsem udeležencem, ki so pripomogli, da je nastopila „Zveza“ tako impozantno.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Predsednik:

L. Jelenc.

Tajnik:

Drag. Česnik.

Slovinci, kupujte užigalice
v korist družbi
sv. Cirila in Metoda! 123 31 16

Najboljše klavirje

prvovrstnih dunajskih tvornic in harmonije amerikan. sistema prodaja in izposoja

Alfonz Breznik, učitelj „Glasb. Matice“
136 Ljubljana, Gradišče 11. 52 10

Ustanovljeno 1842. Električna sila. Telefon 154.

BRATA EBERL

tovarna oljnatih barv, laka in firneža
v Ljubljani, Miklošičeve ulice 6
nasproti hotela „Union“

priporočata gg. šolskim vodjem in učiteljem v mestu in na deželi najju priznajo najboljši, črni, medli 19 52—38

lak za šolske table.